



**KAMMARRÄTTEN  
I STOCKHOLM**  
Avdelning 04

**DOM**  
**2015 -07- 0 1**

Meddelad i Stockholm

<b>KONKURRENSVERKET</b>	
2015 -07- 0 3	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

**KLAGANDE**

Plandent Forssbergs Dental AB, 556347-1076

Ombud: Advokat Jon Dal  
CERTA Advokatbyrå KB  
Grev Turegatan 13 B  
114 46 Stockholm

**MOTPART**

Folktandvården Stockholms Län AB, 556574-3597  
Box 6420  
113 82 Stockholm

**ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE**

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 7 november 2014  
i mål nr 8400-14, se bilaga A

**SAKEN**

Offentlig upphandling

---

**KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE**

Kammarrätten avslår överklagandet.

---

**YRKANDEN M.M.**

**Plandent Forssbergs Dental AB** (Plandent) yrkar att kammarrätten ska besluta att

- upphandlingen för båda delområdena får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Rättelse ska ske genom ny utvärdering av anbuden och med beslut att tilldela Plandent kontrakten för båda delområdena,
- upphandlingen för delområde 1, Unit, får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Rättelse ska ske genom ny utvärdering av anbuden och med beslut att tilldela Plandent kontraktet för delområde 1, Unit,
- upphandlingen för delområde 2, Medicinsk unit, ska göras om, eller
- upphandlingen för båda delområdena ska göras om.

Plandent anför till stöd för sin talan samma grunder och omständigheter som i förvaltningsrätten och framhåller särskilt bl.a. följande. Folkandvården Stockholms Län AB (Folkandvården) har gjort en väsentlig förändring av förfrågningsunderlaget genom att ändra i ett skall-krav. I det ursprungliga förfrågningsunderlaget ställdes skall-krav på att vissa delar av uniten skulle gå att byta ut samt att det skulle vara möjligt att lägga till vissa produkter/delar till unitarna. I frågor och svar togs sedan skall-kravet, om att vissa delar skulle vara utbytbara, bort. Det blev därefter möjligt att offerera unitar där vissa delar inte gick att byta ut. Folkandvården har brutit mot likabehandlingsprincipen och andra principer i 1 kap. 9 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och borde ha avbrutit pågående upphandling och annonserat om en ny.

Förändringen av skall-kravet har gynnat de leverantörer som är mer inriktade på att sälja enklare unitar utan många utbytbara delar och missgynnat de leverantörer, som Plandent, som är inriktade på att sälja mer flexibla unitar med många utbytbara delar. Unitar med få utbytbara delar är inte lika flexibla som unitar med flera utbytbara delar. Prisnivån är i

regel också lägre för unitar med få utbytbara delar. Konkurrenssituationen förändrades härmed genom att fler produkter uppfyllde skall-kraven.

Plandent har offererat produkter som uppfyller de ursprungliga skall-kraven. Om tillräcklig tid hade getts att anpassa sig till de förändrade skall-kraven hade Plandent kunnat offerera en enklare modell för respektive delområde till priser som gjort att Plandent hade vunnit upphandlingen för båda delområdena.

Förberedelser av ett anbud av här aktuellt slag tar långt tid och involverar många olika personer, såväl internt som hos tillverkaren. Bland de modeller hos tillverkaren som uppfyller skall-kraven ska först en utvärdering göras av vilken modell som bedöms ha bäst förutsättning för ett vinnande anbud. Vidare utvärderas inköpspris på modellen i vilken utsträckning modellen även uppfyller bör-kraven (och kan ge extrapoäng) och om det är tekniskt möjligt att modifiera modellen för att uppfylla fler bör-krav samt kostnaden för dessa modifieringar. En ny konkurrens- och marknadsanalys hade också behövt göras för att få fram en prisstrategi och nya priser.

Folktandvården har själv konstaterat att det ursprungliga kravet innebar att de anbudsgivare som inte kunde offerera option på all tillhörande utrustning skulle uteslutas från upphandlingen och att det genom borttagande av skall-kravet blev möjligt att offerera olika typer av unitar så länge de hade efterfrågad tillhörande utrustning. Vad Folktandvården anfört om anbudspriser saknar relevans för frågan om Folktandvården gjort en väsentlig förändring av skall-kraven och om Plandent lidit eller riskerat att lida skada på grund härav.

**Folktandvården Stockholms Län AB** bestrider bifall till överklagandet och vidhåller det som anförts i förvaltningsrätten samt tillägger bl.a. följande. Svaret på fråga nr 4 i frågor och svar under anbudstiden har inte väsentligt förändrat förutsättningarna att lämna anbud. Plandent har inte

lidit någon skada av detta. Grund för ingripande enligt lagen om offentlig upphandling saknas.

Syftet med kraven i förfrågningsunderlaget punkt 1.1.3 var att säkerställa funktionalitet i form av en uppräknig av vilken tillhörande utrustning som skulle ingå i respektive unit och en utvärdering på lika villkor. När fråga nr 4 i frågor och svar ställdes insåg Folkvandvården att det beroende på fabrikat kunde finnas en skillnad i vilka delar av den tillhörande utrustningen som var utbytbar. Mot bakgrund av syftet att säkerställa samma funktionalitet och att optionerna dessutom inte skulle ingå i prisutvärderingen valdes den minst ingripande åtgärden och kravet i förfrågningsunderlaget punkt 1.1.3 förtydligades. Följden av detta blev att anbudsgivare kunde offerera olika fabrikat och/eller typer av unitar som uppfyllde ställda krav med tillhörande utrustning. De delar som var utbytbara skulle prissättas som optioner och de delar som inte var det skulle markeras som ej utbytbara. Optionspriserna har inte ingått i utvärderingen.

Förtydligandet är sakligt grundat och har inte påverkat anbudsgivarnas anbud med mer än att de haft skäligt rådrum att anpassa sina anbud för det fall de velat det. Det ursprungliga kravet skulle ha inneburit en konkurrensbegränsning som skulle ha fört med sig att anbudsgivare som inte kunde offerera optioner på all tillhörande utrustning skulle uteslutas från upphandlingen. Genom förtydligandet har anbudsgivaren fått möjlighet att offerera olika typer av unitar så länge som de hade efterfrågat tillhörande utrustning. Den enda skillnaden mot det ursprungliga kravet var att anbudsgivarna endast behövde ange vilka positioner som inte var utbytbara och prissätta de delar som var utbytbara som optioner.

Flera anbudsgivare har offererat unitar där samtliga positioner är utbytbara. Antalet utbytbara positioner skiljer sig inte nämnvärt från resterande anbudsunitar och spridningen mellan anbudspriserna är förhållandevis liten. Plandent var även den enda leverantör som fick maximalt prisavdrag inom

delområde 1. På delområde 2 tilldelades endast två unitar, varav Plandents var en, maximalt prisavdrag. Plandents påstående om att de hade kunnat offerera enklare och mindre flexibla unitar och därmed vunnit upphandlingen är grundlöst. Anbudsgivare står risken att utifrån egna affärsmässiga bedömningar och förutsättningar lämna anbud som uppfyller ställda krav och efterfrågade mervärden till ett för anbudsgivaren valfritt pris. Det faktum att Plandent placerade sig sist i båda delområdena i utvärderingen ska inte sammanblandas med att Plandent nu anför att de hade kunnat offerera unitar med andra priser med samma funktionalitet och samma mervärden. Om skaderekvisitet är tillämpligt på varje sådan situation skulle konsekvenserna bli orimliga.

Anbudsgivarna har haft skäligt rådrum att anpassa sina anbud och/eller unitar för det fall man velat det. Det är ostridigt i målet att svaret på den aktuella frågan gavs 23 dagar innan sista anbudsdag. I upphandlingen har inte krävts några färdiga unitar för att lämna ett anbud utan anbudsgivarna har enkelt kunnat sätta samman sina unitar i sina system utifrån ordinarie rutiner och upparbetad erfarenhet. De unitar som Folktandvården har efterfrågat i upphandlingen har inte heller varit några nya innovationer eller avancerat skräddarsydda för unika behov, utan i branschen vanligt förekommande standardutföranden. Förtydligandet att anbudsgivaren skulle ange vilka positioner som inte var utbytbara och prissätta dem som var det som optioner har inte varit förknippade med någon större arbetsinsats. Upphandlingen förändrades inte mer än att den öppnades upp för konkurrens genom att inte snäva in utbudet av unitar till ett visst fabrikat och/eller typer av unitar. Upphandlingen har genomförts enligt de grundläggande principerna för offentlig upphandling och upphandlingslagstiftningen i övrigt. Folktandvården hänvisar till Kammarrätten i Jönköpings dom den 25 november 2010 i mål nr 1941-10.

## UTREDNINGEN

Av förfrågningsunderlaget punkt 1.1.3 framgår bl.a. följande.

Under avsnitten Unit och Medicinsk unit anges 16 respektive 17 olika poster avseende tillhörande utrustning. Därefter anges bl.a. följande.

Option ska lämnas på:

\*Samtliga ovanstående delar

\*Övriga delar som kan behövas för att komplett funktionalitet ska uppnås.

Lämna option och priser i egen bifogad bilaga under avsnitt Inledning under respektive delområde.

Av punkterna 2.1.1 och 3.1.1 med rubriken "Optionspriser" framgår bl.a. följande.

Bifoga bilaga med option på de produkter/delar som ingår i unit/medicinsk unit samt kan behövas bytas ut eller läggas till för att uppnå komplett funktionalitet till unit. Nedanstående ska erbjudas och prissättas. Fler produkter/delar kan och ska erbjudas om de behövs för att uppnå full funktionalitet i unit. Härfter anges samma lista med poster avseende tillhörande utrustning som under punkten 1.1.3.

I publikt svar till fråga nr 4 den 18 februari 2014 avseende avsnitt 1.1.3. anges följande.

Unit ska vara bestyckad med samtliga delar som står under avsnittet. Samtliga delar av uniten som är utbytbara ska prissättas separat som option. Om leverantör erbjuder en unit som är konstruerad på så sätt att det inte är möjligt att byta ut del/delar som Folktandvården önskat option på ska leverantören skriva det i optionsbilaga. Exempel: På rad Fontänenhet (i av leverantören bifogad optionsbilaga) ska kommenteras att denna i det utförande leverantören erbjuder ej är utbytbar.

## SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

I lagen om offentlig upphandling finns inte några detaljerade regler för hur ett förfrågningsunderlag ska vara utformat eller några bestämmelser om hur upphandlande myndighet får göra ändringar, förtydliganden eller kompletteringar av förfrågningsunderlag. Av RÅ 2002 ref. 50 följer att även förfrågningsunderlag som inte är optimalt utformade får godtas under förutsättningen att de principer som bär upp lagen om offentlig upphandling och gemenskapsrätten inte träds för när.

Vidare kan en upphandlande myndighet inte anses förhindrad att vidta vissa åtgärder för att, innan anbudet ges in, klargöra eventuella tveksamheter eller otydligheter i förfrågningsunderlaget, under förutsättning att detta inte medför väsentliga förändringar i förhållande till det ursprungliga förfrågningsunderlaget.

Kammarrätten anser inledningsvis att förfrågningsunderlaget i punkt 1.1.3, 2.1.1 och 3.1.1 i vissa avseenden brister i tydlighet men inte på ett sådant sätt att det inte kan godtas. Folkvandvården har därefter i svaret till fråga nr 4 preciserat vad som krävs för att kravet i de aktuella punkterna ska vara uppfyllt. Kammarrätten anser att karaktären av Folkvandvårdens svar är sådant att det är att betraktas som ett förtydligande av det aktuella skallkravet som inte medfört någon väsentlig förändring i förhållande till förfrågningsunderlaget. Däremot har förtydligandet varit sådant att det skulle kunna ha påverkat ett anbuds utformning och färdigställande. Mot detta måste dock vägas att Folkvandvårdens förtydligande publicerades när mer än halva anbudstiden fortfarande var kvar (23 dagar) och att förtydligandet gällde en begränsad del av upphandlingen. Även det förhållandet att de bifogade optionspriserna inte hade direkt verkan på det slutliga anbudspriset bör vägas in.

Mot denna bakgrund anser kammarrätten att Plandent haft nödvändigt tidsutrymme att anpassa sitt anbud efter det att det aktuella skallkravet förtydligades. Plandent kan därmed inte anses ha varit förhindrad att lämna in sitt mest konkurrenskraftiga anbud. Folkvandvården har därför inte åsidosatt några av de principer som följer av lagen om offentlig upphandling och gemenskapsrätten.

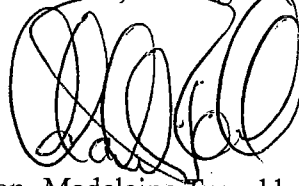
Vad avser övriga framförda invändningar från Plandent instämmer kammarrätten i den bedömning som förvaltningsrätten gjort. Överklagandet ska därmed avslås.

---

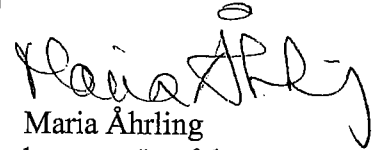
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 9).



Eva Lénberg Karlsson  
kammarrättsråd  
ordförande



Madelaine Tunudd  
kammarrättsråd  
referent



Maria Åhrling  
kammarrättsråd



Elisabeth Hortobagyi  
föredragande





**FÖRVALTNINGSRÄTTEN**  
**I STOCKHOLM**  
Allmänna avdelningen  
Enhet 17

**DOM**  
2014-11-07  
Meddelad i  
Stockholm

Mål nr  
8400-14

**SÖKANDE**

Plandent Forssbergs Dental AB, 556347-1076  
Box 90193  
120 22 Stockholm

Ombud: Advokat Jon Dal  
CERTA Advokatbyrå KB  
Grev Turegatan 13 B  
114 46 Stockholm

**MOTPART**

Folktandvården Stockholms Län AB, 556574-3597  
Box 6420  
113 82 Stockholm

**SAKEN**

Offentlig upphandling

---

**FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE**

Förvaltningsrätten avslår ansökan.

Dok.Id 498208

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00 E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se	08-561 680 01	måndag – fredag 08:00-16:30

**YRKANDEN M.M.**

Folktandvården Stockholms Län AB (Folktandvården) genomför en upphandling av ramavtal avseende Unit och Medicinsk unit (FTV 1302-0046). Upphandlingen är indelad i två delområden (Unit respektive Medicinsk unit) som prövas och utvärderas separat och genomförs med tillämpning av reglerna för öppet förfarande enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU. Folktandvården avser att teckna ramavtal med en leverantör per delområde. Enligt tilldelningsbeslut meddelat den 3 april 2014 har Folktandvården beslutat att teckna avtal med andra leverantörer än Plandent Forssbergs Dental AB (Plandent).

**Plandent** ansöker om överprövning av upphandlingen och yrkar i första hand att upphandlingen (båda delområdena) får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Rättelse ska ske genom ny utvärdering av anbuden och med beslut att tilldela Plandent kontrakten för båda delområdena. Plandent yrkar i andra hand att upphandlingen för delområde 1, Unit, får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Rättelse ska ske genom ny utvärdering av anbuden och med beslut att tilldela Plandent kontrakten för delområde 1 unit. Plandent yrkar i tredje hand att upphandlingen för delområde 2, Medicinsk unit, ska göras om. Plandent yrkar i fjärde hand att upphandlingen (båda delområdena) ska göras om.

Till stöd för sin talan anför Plandent i huvudsak följande. Folktandvården har genom ett svar på en fråga gjort en väsentlig förändring i förfrågningsunderlagets skall-krav i punkt 2.1.1 och 3.1.1. Svaret tar sikte endast på delområde 2. Om tillräcklig tid hade getts att anpassa sig till de förändrade skall-kraven hade Plandent kunnat offerera andra billigare produkter. Plandent har härmed inte haft förutsättningar (eller i vart fall sämre förutsättningar) att lämna in ett konkurrenskraftigt anbud och har därmed lidit skada.

Anbudet från Svensk Dentalservice Ekonomisk Förening (SDEF) har följande brister. Kraven i punkt 1.4.8 och 1.4.9 är inte uppfyllda då bolaget inte har levererat på så sätt som anges i anbudet.

Anbudet från Kavo Scandinavia AB (KAVO) har följande brister. Kraven i punkt 1.4.10 är inte uppfyllda då bolaget inte har lämnat in en aktuell ISO-certifiering och den beskrivning som bolaget lämnat visar inte heller att kraven i punkt 1.4.10 är uppfyllda. Vidare är kraven i punkt 2.1.1 och 3.1.1 inte uppfyllda då bolaget inte offererat och prissatt instrumentbrygga och fontänenhet. Vidare är kraven i punkt 1.5.2.7 inte uppfyllda då det av bolagets prisbilaga framgår att offererad hårdljuslampa är monterad på assistentsidan. Vidare är kraven i punkt 1.2.2 inte uppfyllda då flera bilagor inte är på svenska. Slutligen har bolaget angett att utrustningen är utrustad med fotstöd trots att detta inte ingår i den grundbestyckning för de unitar som bolaget offererat. Bolaget har därmed fått ett för stort prisavdrag.

Anbudet från DAB Dental AB (DAB) har följande brister. Kraven i punkt 2.1.1 och 3.1.1 är inte uppfyllda då bolaget inte offererat och prissatt instrumentbrygga och fontänenhet. Vidare är kraven i punkt 1.5.2.2 inte uppfyllda då bolaget offererat en vattenrengöringsvätska som innehåller silver. Slutligen har bolaget inte uppfyllt kraven i punkt 1.4.3 då inlämnat intyg gällande en underleverantör inte är från behörig registeringsmyndighet. En del av informationen i intyget är dessutom på finska vilket strider mot kraven i punkt 1.2.2.

**Folktandvården** bestrider Plandents yrkanden och anför i huvudsak följande. Ingen förändring av skall-krav har skett då svaret på frågan gällande punkt 1.1.3 endast är ett klargörande. Optionspriserna har inte utvärderats. Det är i vart fall inte fråga om en väsentlig förändring. Från att svaret publicerades hade anbudsgivare 23 dagar att justera sitt anbud.

Anbudet från SDEF har för punkt 1.4.9 angivit Folktandvården Skåne som referens samt angivit samtliga efterfrågade uppgifter. Folktandvården Skåne har sedermera svarat på de i punkt 1.4.8 angivna frågorna. Bolaget har därmed uppfyllt de aktuella skall-kraven.

Gällande anbudet från KAVO så är det inte ett skall-krav att bifoga ett certifikat eller annat bevis gällande kvalitetssäkringssystem. Vidare är kraven i punkt 1.5.2.7 uppfyllda då bolaget genom att det i anbudet anges att den unit bolaget avser att leverera uppfyller ställda krav. Kravet i punkt 2.2.2.3 är ett bör-krav och även om det skulle visa sig att detta inte är uppfyllt så hade Plandent ändå inte vunnit upphandlingen.

Anbudet från DAB har genom att bifoga en bilaga med optionspriser uppfyllt de förtydligade kraven i 2.1.1 och 3.1.1.

**SDEF** har beretts tillfälle att yttra sig i målet men har inte avhört.

**KAVO** har beretts tillfälle att yttra sig i målet och har anfört i huvudsak följande. Det finns inga tekniska hinder för att placera hårdljuslampan på ena eller andra sidan av tandläkarstolen. KAVO kan leverera unitar med fotstöd men har inte uppgett att alla produkter som ingår i bolagets offererade unitar skulle omnämnas i anbudsbilagan. KAVO har tydligt redogjort under förfrågningsunderlagets punkt 1.4.10 hur bolaget arbetar med kvalitetssäkring, att bolaget revideras och omcertifieras årligen för att leva upp till och behålla vår certifiering och uppfylla våra mål.

**DAB** har beretts tillfälle att yttra sig i målet och har anfört i huvudsak följande. DABs anbud uppfyller i upphandlingen ställda krav. Det som Plandent påstår vara en absolut noll-gräns är av den upphandlande myndigheten definierat som 0,1 % och därutöver. Den av DAB offererade vattenrengö-

ringsvätskan är därmed kravuppfyllande. Informationen gällande DABs finska underleverantör är från behöriga myndigheter. Härtill kommer att en anbudsgivare enligt 11 kap 6 § LOU har rätt att på alternativt sätt visa att den materiella registreringsskyldigheten är uppfylld. Om Folkvandvården haft tvivel kring uppgifternas riktighet hade det vidare förelegat en rätt för Folkvandvården att begära in ett formellt registreringsbevis.

#### SKÅLEN FÖR AVGÖRANDET

De grundläggande principer som ska efterlevas vid all offentlig upphandling är principerna om icke-diskriminering, likabehandling, transparens (öppenhet och förutsebarhet), proportionalitet och ömsesidigt erkännande. Prövningen i förvaltningsrätten utgör en kontroll av om det på grundval av vad sökanden har framfört i målet finns anledning att vidta sådana åtgärder som anges i 16 kap. 6 § LOU.

För att ett ingripande ska bli aktuellt krävs vidare att sökanden kan visa att han har lidit skada eller kan komma att lida skada på grund av att den upphandlande myndigheten brutit mot någon grundläggande princip eller bestämmelse i LOU.

I en överprövningsprocess gäller som huvudprincip att den part som gör gällande att en upphandling är felaktig, på ett klart och tydligt sätt ska ange på vilka omständigheter han grundar sin talan och att domstolens prövning är begränsad till de grunder som parten har åberopat (RÅ 2009 ref. 69). Det är således Plandent som har att visa att Folkvandvården har brutit mot de grundläggande principerna eller någon annan bestämmelse i LOU samt att bolaget har lidit eller riskerar att lida skada till följd av detta.

*Förfrågningsunderlaget*

Enligt förfrågningsunderlagets punkt 1.1.3 ska option lämnas i en bilaga på samtliga i punkten uppräknade delar. Enligt punkt 2.1.1 och 3.1.1 gällande optionspriser ska ett antal, i punkten uppräknade, produkter/delar erbjudas och prissättas i dessa bilagor. Som förvaltningsrätten uppfattar det är det fråga om ett skall-krav i punkt 1.1.3 som återkommer i ny formulering i punkt 2.1.1 och 3.1.1.

Folktandvården har i ett publikt svar angett följande. Punkt 1.1.3 Unit ska vara bestyckad med samtliga delar som står under avsnittet. Samtliga delar av uniten som är utbytbara ska prissättas separat som option. Om en leverantör erbjuder en unit som är konstruerad på så sätt att det inte är möjligt att byta ut del/delar som Folktandvården önskat option på ska leverantören skriva det i optionsbilagan.

Enligt förvaltningsrätten innebär kraven i de aktuella punkterna, såsom de är formulerade, att det inte är möjligt att erbjuda en unit där option inte kan lämnas på samtliga i punkterna uppräknade delar. Vidare kan, enligt förvaltningsrätten, Folktandvårdens svar inte uppfattas på annat sätt än att de aktuella kraven, även om svaret endast anger punkt 1.1.3, inte ska gälla för en unit som är konstruerad på så sätt att det inte är möjligt att byta ut del/delar som Folktandvården önskat option på. Enligt förvaltningsrätten är det därmed fråga om en väsentlig förändring av ett skall-krav vilket förändrar förutsättningarna för upphandlingen och därmed strider mot likabehandlingsprincipen i LOU (jfr dom av Kammarrätten i Jönköping den 20 juni 2012, mål nr 437--466-12). Vad Folktandvården anfört om att optionspriserna inte har utvärderats ändrar inte den bedömningen.

För att förvaltningsrätten ska ingripa mot upphandlingen krävs emellertid även att Plandent visar att bolaget har lidit eller riskerar att lida skada till följd av förändringen av skall-kraven. Plandent har här anfört att bolaget hade kunnat offerera andra billigare produkter om tillräcklig tid hade getts

att anpassa sig till de förändrade skall-kraven. Vad Plandent anfört är enligt förvaltningsrätten emellertid inte tillräckligt konkret för att bolaget ska anses ha gjort sannolikt att det har lidit skada eller kan komma att lida skada till följd av förändringen av skall-kraven. Det kan enligt förvaltningsrätten inte uteslutas att en potentiell leverantör avstått från att lämna anbud i upphandlingen till följd av de ursprungliga kraven i förfrågningsunderlaget, men inte heller detta innebär att Plandent har lidit skada eller kan komma att lida skada.

#### *Utvärderingen*

En av huvudprinciperna enligt LOU är att anbud som inte uppfyller samtliga i förfrågningsunderlaget obligatoriska krav inte ska beaktas vid utvärderingen. De så kallade skall-kraven som anges i förfrågningsunderlaget måste således vara uppfyllda för att den upphandlande enheten ska kunna utvärdera anbudet. Så länge bestämmelserna i LOU och tillämpliga grundläggande principer beaktas, är en upphandlande myndighet normalt oförhindrad att själv bestämma om och hur anbudsgivaren i sitt anbud ska visa att aktuella skall-krav är uppfyllda. Frågan är om Folkvandvården brutit mot bestämmelserna i LOU eller tillämpliga grundläggande principer genom att beakta anbuderna från SDEF, KAVO och DAB vid utvärderingen.

#### *Anbudet från KAVO*

Plandent har vidare anfört att anbudet från KAVO inte uppfyller samtliga skall-krav enligt följande.

Enligt Plandent är kraven i förfrågningsunderlagets punkt 1.4.10 inte uppfyllda då KAVO inte har lämnat in en aktuell ISO-certifiering och då den beskrivning som KAVO lämnat inte heller visar att kraven i punkt 1.4.10 är uppfyllda. Folkvandvården har invänt att det inte är ett skall-krav att bifoga ett certifikat eller annat bevis gällande kvalitetssäkringssystem. Vi-

dare har KAVO invänt att bolaget tydligt redogjort under förfrågningsunderlagets punkt 1.4.10 hur bolaget arbetar med kvalitetssäkring, att bolaget revideras och omcertifieras årligen för att leva upp till och behålla vår certifiering och uppfylla sina mål.

Av förfrågningsunderlagets punkt 1.4.10 framgår följande. Leverantören ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete och tillämpa dokumenterade rutiner för att säkerställa att varorna levereras på ett sådant sätt att uppsatta kvalitetsnivåer och överenskomna villkor kan uppnås och upprätthållas. Kvalitetsarbetet ska omfatta rutiner för att mäta och följa upp leveranser avseende tid och kvalitet, rutiner för samarbete i förhållande till kund samt innehålla rutiner för avvikelser och förebyggande åtgärder för dessa. Beskriv om leverantören har ett kvalitetssäkringssystem (ISO eller likvärdigt).

KAVO har i sitt anbud har angett att bolaget uppfyller detta krav och har beskrivit att bolaget sedan år 2009 är certifierade enligt miljöstyrningssystemet ISO 14001:2004 samt kvalitetsstyrningssystem ISO 9001:2008 och omcertifieras årligen. KAVO har även till sitt anbud bifogat certifikat för ISO 14001:2004 och ISO 9001:2008. Då det inte finns något skall-krav att lämna in en ISO-certifiering saknar det relevans att KAVO lämnat in en ISO-certifiering som inte har varit aktuell. Inte heller finner förvaltningsrätten att Plandent visat att den beskrivning som KAVO lämnat i sitt anbud inte uppfyller skall-kravet i förfrågningsunderlagets punkt 1.4.10.

Enligt Plandent är vidare inte alla skall-krav i förfrågningsunderlagets punkt 2.1.1 och 3.1.1 uppfyllda då KAVO inte offererat och prissatt instrumentbrygga och fontänenhet. Enligt förfrågningsunderlagets punkt 2.1.1 och 3.1.1 gällande optionspriser ska bland annat instrumentbrygga och fontänenhet erbjudas och prissättas i en bilaga. Av den aktuella bilagan 6 till KAVOs anbud framgår att bolaget under rubriken "KaVo Scandina-



via & FTV Stockholm” och efter uppräknigen av ”Instrumentbrygga” respektive ”Fontänenhet” angett ”ej tillämpligt”. Svaret ”ej tillämpligt” kan enligt Förvaltningsrätten inte uppfattas på annat sätt än att dessa delar inte går att byta ut på den unit KAVO erbjuder mot bakgrund av det publika svar som Folkvandvården gett gällande detta (se tidigare avsnitt gällande förfrågningsunderlaget). Förvaltningsrätten finner vidare, med hänsyn till detta publika svar, att kravet om prissättning inte kan anses omfatta delar som inte går att byta ut. Vad som anförts av Plandent innebär enligt förvaltningsrätten således inte att anbudet från KAVO inte uppfyller alla skall-krav i förfrågningsunderlagets punkt 2.1.1 och 3.1.1.

Enligt Plandent är vidare inte alla skall-krav i förfrågningsunderlagets punkt 1.5.2.7 uppfyllda då det av KAVOs prisbilaga framgår att offererad hårdljuslampa är monterad på assistentsidan. Folkvandvården har invänt att kraven i punkt 1.5.2.7 är uppfyllda genom att det i anbudet från KAVO anges att den unit bolaget avser att leverera uppfyller ställda krav. Vidare har KAVO invänt att det inte finns några tekniska hinder för att placera hårdljuslampan på ena eller andra sidan av tandläkarstolen. Av förfrågningsunderlagets punkt 1.5.2.7 punkt 6 framgår att instrumentbryggan ska vara bestyckad med bland annat hårdljuslampa. Av en bilaga till KAVOs anbud benämnd ”anbud KaVo Scandinavia & FTV Stockholm” daterad den 11 mars 2014 framgår att i grundbestyckningen till KaVo Estetica E50 ingår bland annat ”Hårdljuslampa LED Satelec inkl. slang, 1 st, assistentsida”. Som Folkvandvården framhållit så har det inte funnits något krav om en sådan bilaga. Förvaltningsrätten finner dock med hänsyn till hur bilagan är benämnd samt att den bifogats anbudet att den får anses vara en del av anbudet. Frågan är därefter om bilagans innehåll innebär att förfrågningsunderlagets punkt 1.5.2.7 punkt 6 inte är uppfyllt. Plandent menar här att kommentaren ”assistentsida” efter ”Hårdljuslampa LED Satelec” innebär att KAVOs unit inte skulle offereras bestyckad med hårdljuslampa på instrumentbryggan. Förvaltningsrätten finner emellertid att detta är en alltför

långtgående slutsats av denna kommentar och att kommentaren ger utrymme för att instrumentbryggan på den unit KAVO offererar kan levereras bestyckad med hårdljuslampa. Vad som anförts av Plandent innebär enligt förvaltningsrätten således inte att anbudet från KAVO inte uppfyller alla skall-krav i förfrågningsunderlagets punkt 1.5.2.7.

Enligt Plandent är vidare inte alla skall-krav i förfrågningsunderlagets punkt 1.2.2 uppfyllda då flera bilagor inte är på svenska. Av förfrågningsunderlagets punkt 1.2.2 framgår bland annat att anbudet ska vara på svenska förutom i de delar där speciellt anges att engelska är godkänt. Text på annat språk kommer inte att behandlas som en del av anbudet. Förvaltningsrätten konstaterar att KAVO till sitt anbud lämnat in flera bilagor som inte är på svenska och där undantaget gällande engelska inte är aktuellt. Konsekvensen av detta är emellertid enligt förfrågningsunderlaget att denna text inte kommer att behandlas. Plandent har enligt förvaltningsrätten inte visat att KAVO inte skulle uppfylla något annat skall-krav till följd av att Folk tandvården skulle bortse från dessa bilagor.

Slutligen har KAVO enligt Plandent fått ett för stort prisavdrag enligt förfrågningsunderlagets punkt 2.2.2.3 då bolaget angett att utrustningen är utrustad med fotstöd trots att detta inte ingår i den grundbestyckning för de unitar som bolaget offererat. Folk tandvården har invänt att kravet i punkt 2.2.2.3 är ett bör-krav och även om det skulle visa sig att detta inte är uppfyllt så hade Plandent ändå inte vunnit upphandlingen. Vidare har KAVO invänt att bolaget kan leverera unitar med fotstöd men har inte uppgett att alla produkter som ingår i bolagets offererade unitar skulle omnämnas i anbudsbilagan. Av förfrågningsunderlagets punkt 2.2.2.3 framgår bland annat att fotstöd för patienten bör finnas samt att om kravet uppfylls så erhåller anbudet ett prisavdrag om 7 000 SEK. Av utvärderingsrapporten framgår att KAVO fått en jämförelsesumma mer än 7 000 SEK lägre än vad Plandent fått för båda delområden. Förvaltningsrätten konstaterar där-

med att Plandent inte hade erbjudits kontrakt för något delområde oavsett om anbudet från KAVO fått ett prisavdrag om 7 000 SEK enligt förfrågningsunderlagets punkt 2.2.2.3. Plandent kan således inte lidit skada av denna eventuella brist i utvärderingen.

Förvaltningsrätten finner således att Plandent inte visat att Folktandvården har brutit mot de grundläggande principerna eller någon annan bestämmelse i LOU genom att bedöma att anbudet från KAVO uppfyllt samtliga skall-krav samt att KAVO haft en lägre jämförelsesumma och därmed bättre rätt till de aktuella kontrakten. Plandent kan därmed inte lida eller riskera att lida skada till följd av vad bolaget i övrigt anfört i målet om vilka brister som funnits i upphandlingen och det saknas därför skäl att pröva detta.

Förvaltningsrätten finner sammanfattningsvis att det saknas skäl att besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Ansökan om överprövning ska därmed avslås.

#### **HUR MAN ÖVERKLAGAR**

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga (DV 3109/1A LOU).

Magnus Åhammar  
Rådman

Johannes Dahlman har föredragit målet.

## HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att prövningstillstånd meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Vanligtvis får, då kammarrätten inte har fattat något interimistiskt beslut om att upphandlingen inte får avslutas, avtal slutas omedelbart. I de fall där kammarrätten har fattat ett interimistiskt beslut om att upphandlingen inte får avslutas, får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt det interimistiska beslutet. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.